

DROGE

KAJ SO DROGE?

Ljudje smo lahko odvisni od različnih stvari; veliko se na primer govori o odvisnosti od raznih iger, interneta, seksa itn. Poznana je tudi trditev, da je televizija ena najmočnejših drog in podobno. Takšne poenostavljene razlage prav nič ne pripomorejo k razumevanju odvisnosti od drog in televizije, ki tudi obstaja. Če hočemo slediti objektivni in znanstveno utemeljeni razlagi, kaj so droge, se moramo najprej zadiniti glede tega, kaj razumemo pod besedo DROGA. Kot droge označujemo vse tiste snovi, ki združujejo naslednje značilnosti:

- Ko pridejo v naš organizem, potujejo po krvi do možganov in na različne načine spremenijo njihov eko sistem (delovanje).
- Redna uporaba lahko povzroči procese kot so:
 - TOLERANCA: s privajanjem organizma na redno prisotnost snovi v telesu je za isti učinek potrebno vedno večja količina te snovi;
 - ODVISNOST: po redni uporabi, ki lahko traja različno dolgo, potrebuje organizem določeno snov.
- Zloraba drog lahko povzroči različne motnje kot so: DUŠEVNE (kadar negativno vplivajo na odnos osebe do sebe ali čustvenega okolja), TELESNE (kadar škodujejo organizmu uživalcu kot posledica strupeni učinkov npr. kronični bronhitis), DRUŽBENE (kadar prizadenejo skupnost; primer so prometne nesreče, ki jih povzročajo vozniki pod vplivom drog).

VSE DROGE NISO ENAKE!

Pri drogah ne govorimo o eni sami resnici, zanje je značilna raznolikost. Beseda droga ne prinaša informacij o snoveh, tveganjih, uporabnikih, ... Ker je veliko različnih snovi, beseda droga kot splošni pojem izkrivlja dejansko stanje. Kot glavno značilnost vseh drog so znanstveniki opredelili njihovo »psihoaktivnost«. Gre za zmožnost teh snovi, da pridejo v možgane in spremenijo njihovo običajno delovanje.

Ljudje se zaradi udobnosti nagibamo k poenostavitvam in tudi za droge pogosto mislimo, da so enake. Vendar se moramo na tem področju naučiti razlikovati, in sicer med različnimi vrstami drog in njihovim vplivom na telo.

Vsak uporabnik drog torej ni narkoman, pa tudi žaljiv prizvok. Ki ga ima ta beseda, moramo pregnati iz našega besedišča. Hkrati pa se moramo zavedati, da tudi vsaka uporaba drog, ki ni odvisnost, ni povsem škodljiva. Čeprav strokovnjaki pravijo, da je toliko različnih odnosov do drog, kolikor je uporabnikov, moramo upoštevati in razlikovati tri osnovne pojme: uporaba, zloraba in odvisnost.

□ UPORABA

Kot uporabo razumemo odnos do drog, pri katerem uporabnik in njegovo telo in okolje nimata takoj opaznih posledic, in to zaradi bodisi količine zaužite droge, pogostosti jemanja, ...

Za opredelitev določene oblike uživanja kot uporabe je torej treba podrobneje spoznati posameznika in njegove življenjske okoliščine. Ni dovolj, da se osredotočimo samo na pogostost uporabe drog, saj so znani primeri posamičnega (nerednega) uživanja drog, pri kateri oseba znatno zlorablja snov. Prav tako na moramo upoštevati samo količine, saj je lahko uživanje na videz zmerno, a se ponavlja tako pogosto, da se začnejo pojavljati določene oblike odvisnosti.

Ne smemo prezreti niti stanja uživalca, ker lahko na primer zmerno uživanje alkohola pripelje do zlorabe, če oseba hkrati jemlje pomirjevala, ki jih je predpisal zdravnik. Prav tako se je treba osredotočiti na okolje osebe, saj lahko uživanje droge škoduje tudi tretjim osebam; na primer gradbeni delavec, ki kadi hašiš nekaj minut, preden se povzpne na zidarski oder, lahko ogrozi varnost sodelavcev in podobno. Do vseh drog ne moremo vzpostaviti odnosa z navedenimi značilnostmi. Večina kadilcev je, na primer odvisna od tobaka. So pa tudi takšni, ki kadijo samo občasno ali ne pokadijo več kot dve ali tri cigarete, vendar niso (odvisna) večina.

□ ZLORABA

Kot zlorabo razumemo odnos do drog, ki zaradi količine, pogostosti jemanja, telesnega in psihičnega ustroja ter družbenega položaja osebe privede do negativnih posledic tako uživalca kot njegovo okolje.

Kajenje desetih cigaret na dan bi lahko razumeli kot zmerno. Vendar če toliko cigaret pokadimo vsak dan, lahko kajenje povzroča dihalne težave, Drugače je pri kokainu, ki ga lahko nekdo zaužije samo enkrat, vendar tako veliko, da povzroči eno od oblik možganske okvare. Ženska, ki je lahko zmerna pri svojem običajnem uživanju alkohola in tobaka, zabrede v zlorabo, če ju uživa tudi med nosečnostjo, saj to posredno škoduje tudi otroku.

Preden se torej odločimo, ali gre za uporabo ali zlorabo, moramo za vsak primer posebej in ne glede na vnaprej izoblikovane poglede analizirati različne elemente, ki se nanašajo na snovi in vzorce uživanja, upoštevati pa moramo osebni in družbeni kontekst, v katerem pride do uživanja.

□ ODVISNOST

V skladu s Svetovno zdravstveno organizacijo (WHO) razumemo odvisnost kot vedenjski vzorec, ki daje uporabi psihoaktivne snovi prednost pred vsemi drugimi vedenjskimi oblikami. Tako uživanje drog, ki se je sprva začelo kot posamična izkušnja in brez predhodnega praktičnega poznavanja, preraste v vedenje, okoli katerega se osredotočijo vse življenjske dejavnosti odvisne osebe. Ta večino svojega časa namenja razmišljanju o uživanju drog, iskanju oz. pridobivanju potrebnih finančnih sredstev za nakup, samemu jemanju, okrevanju od učinkov drog itn.

NAJPOMEMEBNEJŠE SNOVI ZA OMAMALJANJE

1.) KANABIS (marihuana, trava)

Kanabis sodi ob alkoholu in tobaku med najmočnejše razširjene droge. Kot omamno sredstvo ga opisujemo zato, ker učinkuje tako, da izzove stanje omame. Ta lastnost je značilna za skupino halocinogenov. Druge snovi, ki povzročajo odvisnost, ne učinkujejo omamno, temveč na primer povečujejo zmogljivost (poživila-kokain) ali blažijo bolečine (opiat-heroin) ali delujejo uspavalno in pomirjujoče.

Gre torej za klasično mamilo. Od leta 1977 in 1988 se je proizvodnja kanabisa po vsem svetu povečala s 330 ton na 1100 ton. 1993 je bilo zaseženih 1200 ton pri ocenjeni svetovni produkciji 6800 ton kanabisa.

V Zvezni republiki Nemčiji je nihal obseg zaseženega v letih 1970 do 1987 med tremi in desetimi tonami, od leta 1988 je obseg občutno nad desetimi tonami letno. Kanabis v zadnjem času pogosteje uživa in tako droge vzpodbujajo močnejšo pozornost javnosti kot prejšnjih letih. Kanabis mlade privlači zaradi različnih vzrokov:

- je poceni,
- preprosto ga je dobiti,
- velja za tako imenovano mehko drogo
- mislijo, da je tako kot alkohol neškodljivo poživilo
- je droga mlade generacije
- velja za čisti naravni produkt
- povzroča prijetne občutke

ATIPIČNA OMAMA S KANABISOM

- občutek utesnjenosti
- povečana motivacija in nemir
- občutek strahu
- motnje orientacije in zmedenost
- morda blodnje in razdražljivost

MOŽNI TELESNI UČINKI S KANABISOM

- razbijanje srca kot izraz povišanega krvnega tlaka
- povečana lakota, tek in žeja
- zaspanost, utrujenost
- slabost, draženje na bruhanje
- neprijetni občutek
- drgetanje
- splošna negotovost

ABSTINETIČNI POJAVI PRI ODVISTNOSTI OD KANABISA

- nemir
- občutek notranje praznine
- motnje koncentracije in motivacije
- motnje spanja
- vegetativni znaki
- huda potreba (mogoče jo je nadzorovati) priskrbeti si znova snov za lastno uporabo in nadaljevati z uživanjem droge.

Vse to izključuje verjetnosti, da se uživanja kanabisa po daljšem času ne bi zlorabljal (npr. vedno ob koncu tedna), ne da bi se ob tem pojavila odvisnost. Nekateri uživalci kanabisa preidejo na druge snovi. To vsekakor nič ne spremeni osnovne lastnosti droge, namreč da lahko povzroči odvisnost.

2.) HEROIN

Heroin je v Nemčiji na voljo od leta 1973. Do pred nekaj leti je bila tako imenovana scena drog pravzaprav heroinska scena. V javnosti je veljal kot značilni odvisnik od droge večinoma zasvojenec s heroinom. Heroin bodisi njuhajo bodisi ga vbrizgajo v veno, zadnje vsekakor pogosteje. Prvič zato, ker se pri njuhanju heroina pojavi t.i. »flash« doživetje (nenadne začasna vznesenost), in drugič zato, ker se pri vbrizgavanju porabi manj snovi, kot pri njuhanju. Pri vbrizgavanju v veno se glede na vsebnost učinkovine, na žlico v vodo da med 50 in 500 miligrami heroina. Mešanica se segreva, dokler se večina snovi ne raztopi. Za izboljšanje topnosti se dodaja citronska kislina ali limonin sok. Skrbni odvisniki od heroina dobljeno raztopino nato prefiltrirajo prek kosma vate ali cigaretnega filtra, načrpajo v brizgo in končno vbrizgnejo v veno, večinoma v levi komolčni pregib, podlaket ali hrbtno stran roke.

Heroin je na črnem trgu različne kakovosti: stopnja čistosti lahko med 10 in 96 odstotki. Heroinski odvisniki zaužijejo dnevno 0,5 do 3 grame heroina srednje koncentracije. Brizge si večinoma razdelijo na tri, redkeje na več posameznih vbrizgov dnevno. Smrtni primeri pri heroinskih odvisnikih so pogosto posledica tega, da po kratkotrajni telesni odtegnitvi pomeni čezmerno dozo odmerka, ki je bil pred odtegnitvijo običajen.

DOKAZOVANJE HEROINA

Najkasneje 36 do 48 ur po zadnjem vnosu heroina ga je v seču še mogoče dokazati. Za to so na voljo različni postopki, ki so relativno preprosti. Tudi zaužite količine heroina je mogoče preprosto prepoznati s posebnimi postopki.

ZNAKI ODTEGNITVE PRI HEROINSKI ODVISNOSTI

Znaki segajo od šibkega potenja, drgetanja ali tresenja pa vse do hudih motenj krvnega obtoka, bolečinskih stanj predelu okončin, trebušne votline, kosti in mišic oz. trdovratnih, vztrajnih motenj spanja. Napadi krčev govorijo o dodatni zlorabi poživil in kokaina. Pogosto je opaziti tudi nemir.

3.) ALKOHOL

Čisti alkohol je prozorna, brezbarvna, lahko gibljiva, vnetljiva tekočina pekočega okusa. Z vodo se meša v vseh razmerjih. Alkohol se vsrkava pretežno v želodcu in tankem črevesu in tako prehaja v krvne žile. Čim več alkohola se zaužije, tem več alkohola se nahaja v krvi. Meri se v promilih in nastaja pri vrenju. Grozdni sok se tako pretvori v vino ali ječmen v pivo. Z destilacijo lahko pridobivamo višjeodstotni alkohol.

Pivo vsebuje od 3 do 8 odstotkov alkohola, vino 7 do 20 odstotkov, peneče vino 10 do 14 odstotkov, likerji in žganja vsebujejo od 20 do 50 odstotkov alkohola.

UČINKI PRI ENKRATNEM UŽIVANJU ALKOHOLA

Pri uživanju alkohola se pojavijo znane slike učinkov, ki so odvisne predvsem od količine zaužitega alkohola in stopnje prenašanja pri določenem človeku ter njegove navajenosti na alkohol. Splošno govorimo o lahki omami zaradi alkohola pri koncentraciji alkohola v krvi med 0,5 in 105 promila. Zanj so značilne splošna sprostitvev zavor, nezadržna želja po udeleževanju, zmanjšana kritičnost in občutek povečane zmogljivosti ob dejanskem padcu storilnosti. Pojavi se izrazito hrupno dobro razpoloženje z nagnjenjem do brezmejnega druženja.

K omamljanju z alkoholom sodijo tudi učinki na srce in krvni obtok, na prebavo in presnovo prenašalnih snovi na živčnih končičih. Znani so tudi vplivi na jetra; ta pretvarjajo alkohol in se zato pri dolgotrajnem uživanju alkohola zelo hitro poškodujejo.

UČINKI PRI TRAJNEM UŽIVANJU ALKOHOLA

Od učinkov, ki nastanejo pri enkratnem uživanju bolj ali manj velike količine alkohola, se razlikujejo tisti, ki jih povzroča trajno uživanje alkohola. Trajno uživanje alkohola privede do psihične in telesne odvisnosti. Posebna oblika je kvartalno pitje: prizadeti v določeni h časovnih presledkih nenadoma povečajo svoje uživanje alkohola in nato redno veliko pijejo.

Alkoholizem se razvija v štirih stadijih: odvisnik začne piti vsak dan, nato poskuša to prikrivati, pri tem ima občutek krivde in uživanje poskuša olepševati. Končno se alkoholu ne more več izogniti. Pri nekaterih alkoholikih je v tem zadnjem stadiju komaj še opaziti znake opitosti, hkrati pa morajo odvisniki od jutra do večera vzdrževati določeno vrednost alkohola v krvi, da se ne bi pojavili znaki odtegnitve.

4.) KOKAIN

Kokain je glavna sestavina kokinih listov. Kokini grmi uspevajo predvsem na vzhodnih pobočjih Andov. Učinek kokinih listov je tam znan že dolgo. Od konca 19. stoletja so učinki kokaina znani tudi v Evropi in je kokain medicinski sredstvo za lokalno anestezijo.

Mešanico kokaina in natrona z ogljikovo kislino imenujemo CRACK. Kadi se iz posebnih pip, pri čemer se učinki, značilni za kokain, znatno okrepijo. Crack učinkuje izredno hitro, omama se pojavi v nekaj sekundah in privede do veličastnega »high« občutka. Zaradi močno izražene evforije ima posebej visok potencial odvisnosti, mnogo večjega kot čisti kokain. Kako dolgo učinkuje v človekovem telesu, še vedno ni popolnoma dokazano.

OMAMA S KOKAINOM PRI ENKRATNEM UŽIVANJU

Telesni učinki:

- na srce in ožilje (razbijanje srca, dvig krvnega tlaka)
- neznatno povišanje telesne zmogljivosti
- nevarnost krčev

Psihični učinki enkratne omame s kokainom:

- privzdignjen glas
- povečana motivacija
- izboljšana sposobnost za navezovanje stikov
- pozitivno razpoloženje
- zadovoljnost in občutek sreče
- pomanjkanje utrujenosti
- zmanjšana potreba po spanju

- izguba teka

5.) TOBAK

Tobak in alkohol sta najmočnejši razširjeni drogi. Kajenje tobaka-mišljeno je predvsem kajenje cigaret- večinoma sploh ni omejeno, kadar govorimo o zasvojenosti in odvisnosti.

Veliko pogosteje se v ospredju razprav o kajenju tobaka posledična organska obolenja. Ko danes cigaretne škatlice nosijo napis, v katerem minister za zdravje opozarja pred nevarnostjo za zdravje, so mišljena predvsem obolenja, kot so bronhitis, bolezni srca in ožilja in pljučni rak ter šele na drugem mestu morebitni učinki kajenja na zasvojenost.

Med številnimi sestavinami tobačnega dima je nikotin snov, ki povzroča zasvojenost. V majhnih količinah deluje nikotin poživljajoče v večjih količinah pa sproščujoče in pomirjajoče.

Kajenje hitro preide v navado. K temu prispevajo z gledovanje (posnemanje), pa tudi zunanje okoliščine kajenja, zaposlitev s cigareto, njena vloga kot statusni simbol, miselna povezava kajenja z določenimi vsakdanjimi okoliščinami (kajenje po obroku, v premorih, v družbi, v prostem času). Utrjena kadilska navajenost končno privede do izoblikovanja posebne oblike odvisnosti.

ZNAKI ODTEGNITVE

- nemir
- težave s koncentracijo
- nerazpoloženost
- povečana razdražljivost
- vegetativne motnje, kot na primer potenje, slabost,...

Kajenje cigaret je zdravstvenopolitični problem prve stopnje. Kadilci prej umirajo in so splošno bolj dovzetni boleznim. Zdravljenje njihovih posledičnih obolenj povzroča visoke stroške. Posebna težava nastane kadar so nekadilci neredko prisiljeni postati pasivni kadilci.

6.) SINTETIČNE DROGE

Skupina snovi sintetičnih drog se razlikuje po kemični sestavi in po učinku. Sintetične droge se imenujejo tako, ker so tako rekoč narejene na risalni deski v skladu z zelenimi učinki.

Izdelava je relativno preprosta. Potrebne sestavine so na voljo v trgovinah s kemikalijami. Navodila za izdelavo krožijo v zainteresiranih krogih študentov in laborantov. Uporaba aparatov je neznatna. Seveda pa so potrebne določene izkušnje za delo s kemikalijami.

Najpomembnejša v zadnjih letih je postala snov, ki se imenuje »ECSTASY« Kemijsko ime je metilen-dioksi-metil-amfetamin. Prvotno bel prah se stisne večinoma v okrogle tablete ali se napolni v želatinaste kapsule. Tablete imajo žlebič ali vtisek. Te tablete se pogosto prodajajo na tehno-partijih, pa tudi na sceni drog. Ena tabletko stane od 10 do 25 evrov. Tabletke se praviloma pogoltnejo.

PSIHIČNI UČINKI

Pol ure po zaužitju se pojavi povečanje govorjenja, značilna agilnost in nemir, ki se navzven kaže kot potreba po gibanju. Čutne zaznave se povečajo.

Zunanji dražljaji kot npr glasba postanejo bolj občuteni, nasprotno se zmanjša zaznavanje lastnega telesa. Droga učinkuje spodbujajoče in hkrati sproščujoče, ustvarja dobro razpoloženje. Povzroča občutek sreče, povečuje motivacijo. Potegne iz sivega vsakdanjega sveta, skrije težave in obremenitve, svet naredi barven in jasen. Neredko je zlivanje doživetij z okolico, in prav na velikih plesnih tehno-partijih so takšni učinki zaželeni.

TELESNI UČINKI

Srčni utrip je pospešen, krvni tlak se poviša. Pogosto je opaziti tudi lahno drgetanje. Zastrupitev zaradi čezmernega odmerjanja povzroča motnje pri hoji, krče, motnje krvnega obtoka in dihanja, izgubo zavesti in smrt.

TVEGANJA

Za večino novih drog na trgu je značilno, da so predstavljene kot povsem neškodljive. Tudi zagovorniki ekstazija so ga branili kot snov, ki ne pomeni nobenega tveganja za zdravje. Vendar pa je navidezno škodljivost drog mogoče opredeliti šele določenemu obdobju uživanja.

Raziskava o ekstaziju, čeprav je šele na začetni stopnji, opozarja na številna možna tveganja, ki jih je treba upoštevati:

- tesnobna kriza
- depresivne motnje
- psihotične spremembe

Dokler ni bilo znanstvenih raziskav, so ekstazi predstavljali kot čisto in nenevarno drogo. Ne glede na to so poškodbe, ki so jih utrpeli nekateri uživalci, in tudi študije, ki so bile opravljene konec devetdesetih, odkrile tveganja za zdravje,

ZAKAJ MLADOSTNIKI JEMLJEJO DROGE?

Najpogostejši odgovor, ki ga uživalci drog dajejo na vprašanje, zakaj so pravzaprav prvič poskusili drogo, se glasi: **iz radovednosti**. To ne preseneča, kajti otroci in odraščajoči mladostniki storijo veliko iz radovednosti in veliko poskušajo prvič, ker jih zanima, ker so o tem slišali ali ker jih to draži; svojemu veselju do eksperimentiranja dajo duška. Pri tem podžigajo svojo fantazijo; predstavljajo si, da si pridobivajo izkušnje, na katerih bodo lahko gradili. Svoje življenje si želijo obogatiti z novimi znanji, razširiti svoje sposobnosti in utrditi ali ustvariti svoj položaj v skupini vrstnikov. Pri tem ima skupina. V kateri se mladostnik znajde, vedno večji vpliv na vedenje posameznega člana skupine. Razredna združenja, skupine prijateljev zunaj, soseska ali razširjene družine: vsi ti dejavniki sooblikujejo mladostnikovo vedenje, dajejo impulze, postavljajo cilje in ukrepe.

Strah pred osamljenostjo tako trajno določa vedenje velikega števila ljudi, da vzamejo v zakup tudi znana tveganja pri svojem premagovanju. Ker uživanje drog pri večini predvsem mladih ljudi ni nujno vnaprej ocenjeno kot negativno, niso redki občutki strahu, ki utirajo pot poskuševalcem učinkov drog. Nekatere droge namreč povzročajo tudi strah in napetost. Negativni stranski učinki se najprej ne morejo pojaviti, tako da se mladostnik v svojem vedenju najprej počuti potrjenega.

Kaj sicer še privede do uživanja drog? Obstaja še veliko drugih možnosti, ki so lahko odločilne v posameznih primerih: **prizadevanje za stopnjevanje užitka, poglobitev medosebnih odnosov**, ki se ne posreči zaradi lastnega težkega navezovanja stikov, pa tudi tako imenovani (motiv osvoboditve), ki kažejo, da je uživanje drog akt osvoboditve iz prisile, ki jo okolje nalaga posamezniku. Redko je razlog uživanja drog protest proti družbi, večinoma je razlog hkraten **neuspeh pri storilnih zahtevah**.